

Ekonomiutskottet

Statsrådets redogörelse om genomförande av Agenda 2030 Mot ett klimatneutralt välfärds-samhälle

Till framtidsutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om genomförande av Agenda 2030 Mot ett klimatneutralt välfärdssamhälle (SRR 3/2020 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för utlåtande till framtidsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Päivi Kantanen, arbets- och näringsministeriet
- konsultativ tjänsteman Leena Pentikäinen, arbets- och näringsministeriet
- direktör Jarmo Heinonen, Innovationsfinansieringsverket Business Finland
- ordförande Eeva Furman, Expertpanelen för hållbar utveckling
- vice ordförande, docent Liisa Kulmala, Naturpanelen
- professor Jukka Käyhkö, Klimatpanelen
- direktör Joonas Turtiainen, Finsk Energiindustri rf
- expert på företagsansvar Elina Kamppi, Finanssiala ry
- verksamhetsledare Sonja Finér, Finnwatch rf
- miljöchef Fredrik Blomfelt, Skogsindustrin rf
- projektchef Janne Peljo, Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra
- ekonomisk expert Sampo Seppänen, Företagarna i Finland rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Climate Leadership Coalition.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utgångspunkter för redogörelsen

Statsrådets redogörelse om Agenda 2030 är en omfattande översikt över de åtgärder genom vilka regeringen främjar uppnåendet av målen för hållbar utveckling. Agenda 2030 är FN:s globala

Utlåtande EkUU 18/2021 rd

program för hållbar utveckling, som medlemsländerna kom överens om 2015. Målet är att utrota fattigdomen och uppnå hållbar utveckling på ett sätt som tar hänsyn till miljön, ekonomin och människorna på lika villkor. Programmet består av 17 separata mål för hållbar utveckling.

Också regeringsprogrammets mål om ett inkluderande och kompetent Finland som bygger på hållbar utveckling återspeglar dessa mål. Den redogörelse som nu behandlas är en presentation av de åtgärder genom vilka regeringen främjar uppnåendet av vart och ett av de 17 målen nationellt och globalt. Ekonomiutskottet granskar redogörelsen ur sitt eget ansvarsområdes synvinkel; centralt ur denna synvinkel är vilken koppling åtgärderna enligt redogörelsen har till hållbar tillväxt och innovationer, och även perspektivet för vissa specialsektorer, såsom energi- och finanssektorn.

Åtgärdernas koppling till EU:s åtgärder

Det nationella program som redogörelsen behandlar anknyter förutom till den globala nivån också på ett aktuellt sätt till åtgärder på EU-nivå. I bästa fall kan de olika nivåerna bilda en sammanhängande helhet där nivåerna stöder varandra.

När det gäller EU:s aktuella åtgärder fäster ekonomiutskottet särskild uppmärksamhet vid EU:s återhämtningsinstrument. EU:s återhämtningsinstrument bygger på en idé att medlen ska användas till hållbar tillväxt i bred bemärkelse. Det återspeglas i de sex pelarna i återhämtningsinstrumentet: a) grön omställning, b) digital omställning, c) smart och hållbar tillväxt för alla, inbegripet ekonomisk sammanhållning, sysselsättning, produktivitet, konkurrenskraft, forskning, utveckling och innovation och en välfungerande inre marknad, d) social och territoriell sammanhållning, e) hälsa samt ekonomisk, social och institutionell resiliens, inklusive målet att bland annat öka krisberedskapen och kapaciteten för krishantering, och f) strategier för nästa generation. Ekonomiutskottet har bedömt återhämtningsinstrumentet särskilt i sitt utlåtande EkUU 4/2021 rd — RP 260/2020 rd om beslutet om systemet för EU:s egna medel. Utskottet har bedömt Finlands program för hållbar utveckling, dvs. planen för hur Finland ska använda den finansiering som finns tillgänglig via EU:s återhämtningspaket, i sitt utlåtande om redogörelsen om programmet (EkUU 1/2021 rd – SRR 6/2020 rd).

Ekonomiutskottet har ansett det vara viktigt att de möjligheter som återhämtningsinstrumentet medför utnyttjas i EU-medlemsstaterna för att möjliggöra en övergång till en klimatneutral ekonomi och för att förnya de ekonomiska strukturerna. Stödsystemen får dock inte bli en permanent metod för att finansiera omställningen. Det viktiga är att utveckla marknadsmässiga metoder, i synnerhet ett fungerande system för handel med utsläppsrätter och prissättning av utsläpp. Ekonomiutskottet har också ansett det vara lämpligt att slå samman Finlands program för hållbar tillväxt och en del av finansieringen av framtidsinvesteringarna till en struktur- och konjunkturpolitiskt effektiv mekanism och på så sätt göra åtgärderna mer verkningsfulla. Genomförandet måste vara konsekvent och finansieringen måste ligga i linje med målen för hållbar utveckling i Agenda 2030. Det centrala är att finansieringen riktas klokt till investeringar som främjar företagens tillväxt och export samt till forskningsprojekt som främjar digitaliseringen och en koldioxidsnål ekonomi.

Utlåtande EkUU 18/2021 rd

Finanssektorns perspektiv

Ekonomiutskottet betonar att målen för hållbar utveckling inte uppnås enbart genom den offentliga sektorns åtgärder och offentliga medel. Därför är det också viktigt att styra finansmarknadernas verksamhet mot hållbar finansiering. Delvis sker denna utveckling också på marknadsvillkor. Kapitalet styrs av förväntningar. Det innebär att investeringarna redan nu i många avseenden riktas till sådana objekt som bedöms vara hållbara och produktiva i den framtida verksamhets- och regleringsmiljön. Ur den synvinkeln vore det viktigt att också bedöma den privata finansieringens roll när det gäller att uppnå vissa mål för hållbar utveckling.

Av både marknadsbaserade orsaker och på grund av regleringen söker investerarna sådana finansieringsobjekt som ligger i linje med målen för hållbar utveckling. Av särskild betydelse för denna utveckling är taxonomin för hållbar finansiering i Europa, som fastställer kriterierna för vilken typ av ekonomisk verksamhet som kan betecknas som hållbar. Både när det gäller hållbar finansiering och mer allmänt när det gäller bestämmelserna om företagsansvar finns det ett behov av att utveckla regleringen uttryckligen på EU-nivå för att säkerställa regleringens verkningfullhet och konsekvens och lika konkurrensvillkor för företagen.

Åtgärder inom energisektorn

Energiomställningen är en central del av omställningen till en klimatneutral ekonomi. I redogörelsen har man granskat centrala politiska åtgärder genom vilka man kan förbättra energieffektiviteten och gynna övergången till förnybar energi. Ekonomiutskottet anser att de åtgärder som presenteras i redogörelsen är viktiga. Däremot behandlar redogörelsen knappt alls koherensen mellan sektorspecifika politikåtgärder och kopplingen mellan nationella åtgärder, åtgärder på EU-nivå och åtgärder på global nivå.

Ekonomiutskottet påpekar dessutom att de energipolitiska åtgärderna i framtiden i avgörande grad påverkas också av den sektorsintegration som främjas av en övergång till eldrivna transporter. Med tanke på den systemiska förändringen är förutsägbara och tydliga styrsignaler centrala för planeringen och genomförandet av investeringar. Med tanke på uppnåendet av målet om koldioxidneutralitet spelar en enhetlig och tillräckligt hög prissättning av utsläppen en viktig roll. I nuläget är redogörelsen till denna del bara en förteckning över vidtagna och planerade åtgärder. Den möjliggör inte någon bedömning av åtgärdernas kostnadseffektivitet och förenlighet. Med tanke på bevarandet av den biologiska mångfalden är all förnybar energi inte heller likvärdig och all utsläppsfri energi är inte förnybar.

Behovet av systemisk förändring och integration av delområden

Övergången till ett klimatneutralt välfärdssamhälle förutsätter en systemisk förändring från ett ekonomiskt system som baserat sig på överkonsumtion av naturresurser till en ekonomi som baserar sig på materialåtervinning. Den här förändringen bör beaktas i de politiska åtgärderna inom alla sektorer. Samtidigt bör man inse det ömsesidiga beroendet mellan de politiska åtgärderna och hur de olika åtgärderna påverkar varandra. Ett viktigt utvecklingsobjekt i redogörelsen är därför att bedöma den inbördes viktningen, betydelsen och beroendet av olika sektorers åtgärder och åt-

Utlåtande EkUU 18/2021 rd

gärder på olika beslutsnivåer. I synnerhet behovet av systemisk förändring och förnyelse skulle därmed bli tydligare.

Ekonomiutskottet anser också att det är viktigt med ett omfattande samarbete mellan olika aktörer och förvaltningen. Hållbarhetsaspekten gäller beslutsfattande, planering och budgetering såväl inom den privata som inom den offentliga sektorn. Viktiga är till exempel branschspecifika färdplaner för koldioxidsnåla lösningar, som färdigställdes år 2020 och som har utarbetats i samarbete med aktörerna inom branschen och som bidrar till att minska utsläppen från industrin.

Hållbar ekonomi och ekonomisk hållbarhet

Med tanke på hållbar utveckling har den tekniska utvecklingen en central roll. Cirkulär ekonomi och klimatlösningar förverkligas inte utan utnyttjande av ny teknik. Detta är viktigt också med tanke på förnyelsen av Finlands industriella struktur och produktion med högt mervärde. Finska företag är föregångare när det gäller att skapa rena och hållbara lösningar inom cirkulär ekonomi, och om allt går bra kan Finland bli en aktör som är större än sin storlek på den globala marknaden i dessa branscher. I redogörelsen har man identifierat betydelsen av export av resurseffektiva lösningar inom cirkulär ekonomi och den globala handavtryckspotentialen i anslutning till detta. Enligt uppskattning kan de utsläppsminskningar som lösningarna möjliggör i bästa fall bli flerfaldiga jämfört med Finlands egna utsläpp.

Både för att möjliggöra hållbar tillväxt och för att förverkliga det globala ansvaret anser ekonomiutskottet att det centrala målet är att höja satsningarna på forskning och utveckling till fyra procent av bnp och att utveckla Finland till världens bästa innovations- och försöksmiljö. Utskottet delar dock oron över att de nuvarande åtgärderna ännu inte är tillräckliga för att uppnå detta mål. Ekonomiutskottet betonar därför betydelsen av FoUI-satsningar och av att resurser ska riktas till såväl akademisk forskning som pilotprojekt och demonstration och kommersialisering av lösningar.

Det finns ett samband mellan en hållbar ekonomi och de offentliga finansernas hållbarhet. För att hållbarhetsmålen ska kunna uppnås krävs det ekonomisk tillväxt för att de nödvändiga investeringarna ska kunna genomföras samtidigt som välfärdsstatens centrala strukturer upprätthålls och utvecklas. Med tanke på detta är det viktigt att åtgärda hållbarhetsunderskottet och stärka den offentliga ekonomins skuldhållbarhet i Finland. Också i redogörelsen konstateras att målet för den ekonomiska politiken, dvs. att öka välfärden, innebär ekologiskt och socialt hållbar ekonomisk tillväxt, hög sysselsättning och en hållbar offentlig ekonomi. Ett annat mål i redogörelsen är att före decennieskiftet stabilisera skuldsättningen inom de offentliga finanserna i förhållande till bnp. Ekonomiutskottet betonar dessutom att åtgärder som syftar till att höja sysselsättningsgraden och produktivitetstillväxten är viktiga när det gäller att möjliggöra hållbar utveckling.

Avslutningsvis

Att redogörelsen är omfattande och heltäckande är både en fördel och en nackdel. Å ena sidan ger redogörelsen en heltäckande bild av vidtagna och planerade åtgärder. Å andra sidan är framställningssättet ändå så pass allmänt hållet och förteckningsmässigt att det är svårt att bedöma hur åtgärderna de facto lyckas och om de träffar rätt samt nyttan av och kostnaderna för olika val. Det

Utlåtande EkUU 18/2021 rd

finns en risk för att redogörelsen blir ett slags förteckning över goda mål, vars genomslagskraft och användbarhet förblir delvis oklara. Både resultaten och målen förblir delvis abstrakta, och att använda tydliga indikatorer skulle göra redogörelsen mer betydelsefull, även om det till alla delar inte är möjligt att numeriskt mäta huruvida målen i agendan har uppnåtts.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottet föreslår

att framtidsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 27.5.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juhana Vartiainen saml
vice ordförande Hanna Kosonen cent
medlem Atte Harjanne gröna
medlem Mari Holopainen gröna
medlem Eeva Kalli cent
medlem Pia Kauma saml
medlem Riitta Mäkinen sd
medlem Jukka Mäkynen saf
medlem Sakari Puisto saf
medlem Minna Reijonen saf
medlem Joakim Strand sv
medlem Hussein al-Tae sd
medlem Veikko Vallin saf
ersättare Kai Mykkänen saml
ersättare Raimo Piirainen sd
ersättare Heikki Vestman saml.

Sekreterare var

utskottsråd Lauri Tenhunen.